

Yeni İnsan Yayınevi
Güncel Serisi

Prof. Dr. SÜLEYMAN İNAN

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümünde öğretim üyesi. Marmara, Ege, Pamukkale ve Süleyman Demirel Üniversitelerinde dersler alarak akademik kariyer yaptı. 2013'te Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalında profesör oldu. Aynı yıl, kısa bir süre YÖK bursuyla İngiltere'de misafir araştırmacı olarak bulundu. Eğitim ve kültür üzerine çalışmalar yapan Abaloğlu Vakfında, üstlendiği danışmanlığı ile çok sayıda sivil inisiyatife katıldı. Bilimsel ve kamu yararı gözetilen bazı projelerin içinde yer aldı. Bunlardan yürütücülüğünü üstlendiği bir bilim okulu projesi olan KÜBİY (Küçük Bilim İnsanları Yetiştiriyor), TÜBİTAK etiketi aldı.

Disiplinlerarası çalışmayı seven ve kendisini daha çok bir sosyal bilimci olarak gören İnan'ın çoğunlukla çalışma alanı tarih, siyaset ve eğitim üçgeninde gezindi. *Adnan Menderes* (Liberte Y.), *Necip Ali Küçükka* (Atatürk Araştırma Merkezi Y.), İsmet İnönü'nün (*Türkiye'nin 1950'li Yılları ve Türkiye'nin 1960'lı Yılları* kitabı içinde, İletişim Y.) biyografilerini yazdı. *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi* (Anı Y.), *İnkılap Dersleri* (Kafka Kitabevi Y.), *Sosyal Bilgiler Eğitimine Giriş* (Anı Y.), *Popüler Tarih Sözlüğü* (Adres Y.) kitaplarının hem editörlüğünü hem de yazarlığını yaptı.

Çocuk ve gençlere yönelik bir eğitim materyali iddiasıyla çıkan *Genç Bilgi: Siyaset* (Doğan Egmont) kitabının yazarı olan İnan, SOs+a kısa adıyla siyaset okuryazarlığı üzerine seminer ve atölye eğitimlerini, geliştirdiği 4 modül (Çocuk-Öğretmen-Yetişkin ve Akademisyenler) üzerinden sürdürmeye devam ediyor. Ayrıca (www.siyasetokuryazarlik.com.tr) sitesinin kurucusu ve yöneticisi.

SÜLEYMAN İNAN

SİYASET OKURYAZARLIĞI

*Yöneten Birey Olmak ve Okullarda Siyaset
Eğitimi Mümkün mü?*

Yeni İnsan Yayınevi-305

Güncel Serisi-8

Süleyman İnan

Siyaset Okuryazarlığı

Yöneten Birey Olmak ve Okullarda Siyaset Eğitimi Mümkün mü?

I. Baskı, İstanbul, Temmuz, 2021

ISBN: 978-605-7764-96-6

Genel Yayın Yönetmeni: Aytaç Timur

Kapak Tasarım: Mümin İnan

Dizgi: Efdal Basan

Kapak resmi: David Wilkie'nin (1795-1841), "The Village Politicians"

tablosundan detay

Not: Yazar ve yayıncı, iç kapak geçişlerinde kullandığımız fotoğrafta yer alan kişilere verdikleri izin için teşekkür eder. Kitap içinde geçen diğer görseller, kamu malı olanlardan seçilmiştir.

Sertifika No: 12186

© Tohum Yayıncılık Turizm Reklam ve Sağlık Hizm. San. Tic. Ltd. Şti. 2021

İçerenköy Mah. Değirmenyolu Sokak Kutay İş Merkezi B Blok

No:18/2 Ataşehir/İstanbul

Tel:(0 216) 489 84 08

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın, tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, hiçbir yolla çoğaltılamaz.

www.yeniinsanyayinevi.com

yeniinsanyayinevi@gmail.com

newhumanpublisher@yahoo.com

[facebook/yeniinsanyayinevi](https://facebook.com/yeniinsanyayinevi)

[instagram/yeniinsanyayinevi](https://instagram.com/yeniinsanyayinevi)

twitter.com/yeniinsanyayin

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti.

15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli -Bağcılar -İSTANBUL

Sertifika No: 36150

SÜLEYMAN İNAN

SIYASET OKURYAZARLIĞI

*Yöneten Birey Olmak ve Okullarda Siyaset
Eğitimi Mümkün mü?*

YENİİNSAN

Yöneten bireylere...
Ve tabii, siyaset eğitiminin yararına inananlara...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	13
Teşekkür	17
Okuyucuya Not.....	18
“Yarının Bireyi” Bir Distopyanın Önizlemesi	19

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASET OKURYAZARLIĞI ANLAMLANDIRMAYA

DOĞRU SINIRLAR VE ARKA PLAN	23
Herkesin Siyasiliği	25
Siyasetin Doğası.....	29
Siyasetin Çağcıl Tanımı.....	32
Siyasetin Bilimleşmesi.....	40
Okuryazarlık Kavramı	46

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNETEN BİREY OLMAK	59
Siyaset Okuryazarlığı: Nedir?.....	61
Siyaset Okuryazarlığın Becerileri	69
<i>Siyasi Bilinç(Lenme)</i>	69
<i>Yönetime Katılım</i>	76
<i>Kamusal Tartışmaya Dâhil Olma</i>	90
<i>Dünya (Küresel) Vatandaşlığı Duyarlılığı</i>	98
Siyaset Okuryazarlığı: Tarihçe.....	102
Siyaset Okuryazarlığı Üzerine Araştırmalar	106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OKULLARDA SİYASET EĞİTİMİ	125
Eğitim ve Siyaset İlişkisi	127
Politik Eğitim	130
Politik Sosyalleşme	134
Siyasetin Eğitimi: Ne Zaman ve Nasıl?	138
<i>Siyaseti Kapsayan Dersler</i>	141
<i>Siyaset Dersinin İçeriği ve Yararları</i>	144
<i>Siyaset Dersinin İşlenişi</i>	149
Siyaset Okulları: Deneyimler ve Uygulamalar.....	152
Yeni Çabalar ve Girişimler.....	163
SONUÇ YERİNE	169
KAYNAKÇA	173
DİZİN	179

Kutu Yazı, Tablo, Zaman Cetveli Listesi

“Ey Küçük Adam!”	29
Siyaset Meydanı	32
Google Aramasında Siyaset-Politika-Politics.....	34
Easton’un Tanımı	35
Siyaset Tanımında Üç Bakış.....	36
Zaman Cetvelinde Siyasetin Tanımı.....	38
Siyaset Tanımında Yeni Bakış.....	38
Siyasetin Geniş Anlamı	40
Siyaset Biliminin Kapsamı	43
Türkiye’de Belli Başlı Siyaset Bilimcilerin Aktif Siyasi Kariyerleri	45
İlmi Siyaset	45
Neden Siyaset Okuryazarlığı?.....	64
Google Görsel Aramasında Siyaset Okuryazarlığı	65
Siyaset Okuryazarlığı: Bilgi-Beceri Tablosu	66
Siyaset Okuryazarlık Testi Örneği.....	68
Bardak Dizme Deneyi.....	71
Bilinç: Türler Ve Durumlar	73
Baykal’ın Tezi.....	77
Rousseau Paradoksu	80
Yönetime Katılma Yolları	81
Edward Said Meselesi Hakkında Açıklama	87
Emile Zola: “Suçluyorum!”	95
Dünya Vatandaşı: Hugh Evans	103
Siyaset Okuryazarlığın Basamakları	104

Zaman Cetveli: Siyaset Okuryazarlığın Tarihçesi	107
“Sophie’nin Seçimi”: Meydan Okuma ve Çekinceler	118
Eğitimin Politik Üç Hedefi	132
Eğitim Politikası	134
Alkan’ın Araştırması	137
Okullarda Siyaset Dersi Ne Zaman Olmalı?	141
Bir Eğitim Materyal Örneği	141
Siyaset Okuryazarlığı ve Vatandaşlık	144
Okullarda Siyaset Dersi (Algılar ve Olması Gerekenler)	145
Siyaset Eğitiminin Becerileri	147
Greta’nın Etkisi	148
Gazete Hazırlama Etkinliği	151
Dünyada Siyaset Okulları	157
Türkiye’de Siyaset Okulları	161
“Çocuk Makamları”: 23 Nisan Ritüeli	162
Logo Programı	165

ÖNSÖZ

Kitabın hikâyesi kısaca şöyle:

10 yıldan fazla süredir, kendi bölümümde “Siyaset Bilimi” dersi veriyorum. Bunun birkaç senesinde dersin adı “Siyasal Düşünceler Tarihi” idi. Siyaset bilimine, bu ders sayesinde kurduğum özel ilgi, şimdiki (bu) çalışmamın farkında olmadan illiyet bağıni kurar. ‘Siyasetin pedagojisi’ bu dersler işlenirken mesele ettiğim bir konu haline gelir. Öğrencilerimin derslerde yönelttikleri şartıcı ve meraklı soruları beni beslerken, aynı zamanda bu meseleye nerelerden bakacağım noktasında bana fikirler veriyordu. Sözün kısası, çalışmamın ilhamı bu derslerdi.

Yine başka bir ders, bu özel ilgimin algılarını seçici kalmıştı. Pedagojik formasyon alan staj öğrencilerimin (sosyal bilgiler, tarih, sosyoloji, felsefe, coğrafya öğrencileri) ortaokul ve lisedeki derslerini dinlerken temel siyaset bilgisinin eksikliğini gözlemledim. Ve ilaveten başkaca staj gözlemlerim... Sözelimi Birinci Dünya Savaşının sonrası gelişmelerle ilgili Mondros Anlaşmasının bir ateşkes mi yoksa mütareke mi olduğu ayırdaya girilemiyor, fark etmez kabilinden ezberletiriliyordu! Veya Orta Asya steplerinde kurulan ilk Türk devletlerinin “modern” devlet olma vasıflarına neden haiz olmadığı tartışılarak değerlendirilemiyor, çünkü devlet, egemenlik, meşruiyet, bağımsızlık gibi bir dizi siyasi kavramların vukufiyeti gerekiyordu. Ve ilkokuldan itibaren öylesine öğretilen ve hâlâ değişmeyen bir yöntemle, cumhuriyet ve demokrasi konularına giriş yapılması, bu iki kavramın farklı ve aynı noktalarına bir türlü girilememesi yine siyaset bilgisi

eksikliği idi. Sanırım bu noktada 'ilanihaye' notu gerekiyor. Sosyal branşlar için yardımcı bilimler arasında siyaset bilimi sayılıyor, yeteri kadar yararlanılmıyordu.

2015'ten sonra kendimi "Siyaset Hiç De Korkulacak Bir Şey Değil!" adlı seminerler verirken buldum. Başlık seçimim bile siyaset yapmayı bizatihi suç unsuru gibi gören toplum anlayışına karşı siyasetin gereklilik çağrısını yapma amacı taşıyordu.

Belli ki siyasetin öğretimi konusunda da akademik camiada bir eksiklik hissediliyordu. Çünkü işin uzmanı olarak görülerek birkaç yere konuşmaya çağrıldım. Bu arada birkaç sempozyumda çocuk ve siyaseti konuştum. Birkaç kitapta benzer içeriklerde bölümler kaleme aldım. Bütün bunlar benim için bir misyona dönüştü.

Bu anlattıklarım, elinizdeki (veya ekrandaki) kitabımla ilgili kişisel gerekçelerim. Bir de tabii, benim dışında kitabın yazılmasını teşvik eden olumlu bazı gelişmeler var.

*

Türkiye'nin BM Çocuk Hakları Sözleşmesini 1990'da kabul etmesinden sonra, yavaşça bununla ilgili bilgilerin aktarılması eğitim işi haline geldi. Sözleşmenin özellikle şu maddeleri siyaset bilinci gerektiriyordu: "düşünceleri özgürce açıklama" (mad. 12), "dernek kurma ve barış içinde toplanma" (mad. 15), "kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılım" (mad. 31), "yasal ve idari faaliyetlerde çocuğun yararını gözetme" (mad. 2). Türkiye'nin 1999'da Avrupa Birliğine (AB) aday ülke olması ve bundan sonraki sözcümlerini Erasmus süreçleri, öğretmen-öğrencilerin kültür alışverişiyle sürüp giderken AB normlarından demokrasi bilincini okullara daha fazla yaydı. Zamanla eğitimin pratiklerinden sınıf başkanı-okul temsilci seçimleri, oy sandığı kurma gibi eylemleri yapar olduk.

Bütün bunları, özellikle çocuk ve gençlerin politik aktör olarak muhatap alınmasını gerekli kılan gelişmeler peşi sıra izledi. En son seçimde (2018 Haziran) seçme değil, seçilme yaşı 18'e indi. Lise bitince gelinen bir yaşta bu. Nitekim henüz üniversite bitirmemiş birkaç milletvekilini Meclis'e sokmuştuk.

Bütün bunlar erken yaşta siyasetin bilinmesi gereğini ve dahası faydasını ortaya koyuyordu.

Bu arada özellikle siyasete aktif olarak katılacaklar için kısa süreli kurslar biçiminde açılan siyaset okulları da görünür olmaya başlamıştı. Sözelimi Avrupa Konseyi–ki Türkiye üyedir–1992’den beri bir sivil oluşum olarak siyaset okulları açtı. Siyasi partilerin siyaset okullarını da anmak gerek. Kısacası, siyasetin bilgisine bir ilgi var.

Son on yıldır da eğitim çalışmalarında çeşitli okuryazarlık üzerine araştırmalar arttı. MEB’in Ekim 2018’de açıkladığı “2023 Vizyon Belgesi”nde çoklu okuryazarlık eğitime hayat boyu öğrenmenin başlığında bir vurgulama vardı. Birkaç okuryazarlık zikredilerek bunlar 21. Yüzyıl becerileri olarak sunuldu: “Dijital, finans, sağlık, ekoloji ve sosyal medya gibi 21. Yüzyıl becerileri arasında yer alan okuryazarlıklara ilişkin farkındalık ve beceri eğitimleri düzenlenecektir.” (s.127). Bütün bu gelişmelerin eğitime yansımaları oldu. En sonda, siyaset okuryazarlığı, 2017’de sosyal bilgiler dersinin ‘kazanımlarından’ biri olarak girdi.

Bunların bir kısmı makale ve deneme olarak bir yerlerde yayımlandı; konuşmalarda geçti, geri bildirim sorularla beslendi. Hâlâ geliştirilebilir olduğunu biliyorum ama gönlüm daha fazla beklemeye razı olmadı. Şimdi kitaplaşıyor işte.

SÜLEYMAN İNAN
Kınıklı, Ocak 2021

Teşekkür

Ne iyi ki teşekkür edeceklerim var. Üç-dört yıldır Siyaset Okur-yazarlık (SOs+a) adıyla gerçekleştirdiğim seminer ve atölyelerime katılıp geri bildirim veren herkese teşekkür ederim.

Okuyup not ve sorularıyla katkı veren Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi'nden Prof. Dr. Birol Çaymaz'ın titiz okuması için ona şükran doluyum. Çaymaz'ın kenar not olarak iliş-tirdikleri düzelti ve yorumları metnin doğru bağlamda içeriklenmesinde etkiliydi. Çok yönlü okumayı seven, benim gözümde "kitap kurtları" olan Uğur Çiftçi ve Meriç Dönmez'e genel notları için minnettarım.

Bölümden arkadaşım Doç. Dr. Yasin Doğan'dan "Ne zaman çıkıyor hocam!" sözünü ara sıra duymak beni teşvik eden ateşleyici bir sözdü. Onun manevi desteğini hep hissettim.

Uygulamaya dönük ifade ettiğim görüşlerde bilgi ve önerilerimi sınamamda bana pencere açan iki kızım (biri lise, diğeri ilkokulda okuyan) Ceyda ve Nevşin'e; eğitimci gözlüğü takarak yorumlarını ileten, dahası kitap için duyduğum heyecanımı hep paylaşan sevgili eşim Semra'ya gönül borcum hep devam edecek.

Tabi, kitabın önsözünde andığım öğrencilerime teşekkür etmek zorundayım. Onlar bu kitaptaki birçok soru üstüne düşünmem ve açığı görmem konusunda bana yardımcı oldular.

Okuyucuya Not

Kitap boyunca, okuyucu ile sıcak iletişim kuran bir dili önemsedim. Niyetim, bunu yaparken seviyeyi düşürmeden anlaşılır olmaktı. Bazı yerler detaysız bulunabilir. Sözgelimi birinci bölümün hacmi istenirse uzar giderdi.

Yer yer -bundan hoşlanmasam da- mecburen ben dili kullandım. Çünkü bu konu üstüne yazılmış doyurucu eserler olmadığı için yazdıklarım, araştırma disiplini içerse de ayrıca bir deneme havasında yazıldı; özellikle çıkarımlarım, deneyimlerim, gözlemlerim kitaba girdi.

Yazım üzerine birkaç not... TDK'nin yazım kılavuzuna bağlı kaldım. Yine de daha iyi anlaşılma için farklı yollara başvurdum. (Ya da ihtiyaç hissettim.) Eser isimlerini, italik gösterdim. Alıntılar çift tırnakla belirtildi. Bana ait vurguları metin içinde tek tırnak içinde yer verdim. Yabancı isimleri Türkçe bilimsel metinlerdeki yaygın kullanımlara göre yazmayı tercih ettim. Aristo değil de, Aristoteles gibi. Yeni bir imla geliştirme gibi bir derdim yok ama kendi içinde tutarlı olmayı önemsedim.

Kitaptaki kimi güncel bilgilerin her an değişebilir yanını gözettim; bu yüzden güne ilişkin minik notları parantez içinde yer verdim. Bazı sayfa sonlarındaki, yıldızlı dipnotlarda ise benim hurda teferruat dediğim neşeli bilgiler var.

Ana akışta, metni zenginleştiren tablo ve zaman cetveli ile karşılaşacaksınız. Bağlamı ilaveler, örnekler ve farklı bakışlar ise grili kutu yazılarda gösterildi.

Atıfta bulunduğum referansları, bölüm sonunda bulabileceksiniz. Kitap sonundaki kaynakça ise, yalnızca bu kitapta göndermede bulunduğum eserler sıralanıyor. Dizin girdileri de, kitabın doğrudan konusuna giren isim, kavram ve olgulardan oluştu.

“Yarının Bireyi”

Bir Distopyanın Önizlemesi

Yıl 2060. Bir genel seçim için dışarıdan makine sesi yükseliyor: “Seçimler için oy kullanmayı unutmayın!” Hemen her yerde insanımsı robotlar. Devriye geziyorlar. Gerçek insanlar ise hayatlarından umudunu kesmiş, sanki ellerindeki kudretin elinden alındığını düşünüyor. Hiç niyetleri yok, seçim için bir tuşa basmaya. Ne olursa olsun havasındalar.

Nihayet seçim süresi biter bitmez bir kaç dakikada matris halinde datalar düşüyor. Kazanan ve kaybedenler belli. O makine sesi ilan ediyor, seçim sonucunu.

Bütün bunlar yalnızca bir kaç dakika içinde oluyor. Algoritmalar seçim sonrası olası hükümet kurulumunu, hem de isimlerin detaylı analiziyle belirliyor.

*

Her şey otomatiğe bağlanmış. İnsanlar da... İşler düzgün gittiğinden değil, artık kendini “hiç” hissetmesinde. Daha yapacaklarımız var! sözü söylenmez olmuş. Anca teslim bayrağını sallıyor. Bu yüzden yönetime katılma derdinde değil.

Yönlendirmek ise bir anlayış olarak akıllarda bile değil, uçmuş gitmiş.

Bireyin özne olma hali mi? O, eskinin mevzusu. Yeni kuşak, zaten bihaber.

Dünya haberleri tekdüzeleşmiş: Afrika’da kabileler çatışmada, yağmur ormanları talan edilmiş, biyoçeşitlilik zayıflamış, su kaynağı üzere kavgalar sürmekte, kimin ne ettiği ne yaptığı belirsiz. Özgürlüğü konuşan yok. Daha bir sürü bu neviden haber.

*

... (Bu kadarcıkla bile aklınız kurcalandı ise bundan sonrasını sizin düşünce ve hayal dünyanız doldurabilir.)